

**17.06.2015 TARİH, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 SAYILI
YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARARI VE
MUKAYESELİ HUKUK ÇERÇEVESİNDE “UNUTULMA
HAKKI”**

*The Turkish Supreme Court Of Appeals’ Decision No: 2014/4-56,
2015/1679, 17.06.2015 And Comparative Law On “The Right To Be
Forgotten”*

Yrd. Doç. Dr. Sinan Sami AKKURT*

ÖZET

Unutulma hakkı Avrupa Birliği tarafından gündeme getirilen ve sonrasında hayata geçirilen bir haktır. Söz konusu hak kişiye, dijital hafızada yer alan ve hatırlanmasını artık istemediği fotoğraf, kimlik bilgisi, adres ve sair (aktüel olmayan) kişisel içeriğinin, kendi talebi üzerine bir daha geri getirilemeyecek biçimde ortadan kaldırılmasını isteme yetkisi vermektedir. Bu hakkın evrensel bir kişisel değer (temel hak) olarak kabul edilmesinin, bilgi edinme özgürlüğüne uygulamada zarar vereceği yönünde tartışmalar bulunmaktadır. Söz konusu çekinceler aynı zamanda ifade özgürlüğü bakımından da mevcuttur. Bu çalışmada, unutulma hakkının, anılan değerler ile ilişkisi ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Unutulma Hakkı, Silme Hakkı, Kişilik Hakkı, Kişisel Değerler, Kişisel Verilerin Korunması

* T.C. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi,
samiakkurt@selcuk.edu.tr

ABSTRACT

The right to be forgotten is a concept discussed and put into practice in the European Union. This right grants an individual a right to request deletion of old personal data that she/he wants no longer to be known from the digital memory. There has been controversy about the practicality of establishing a right to be forgotten to the status of an international human right in respect to access to information, due in part to the vagueness of current rulings attempting to implement such a right. There are also concerns about its impact on the right to freedom of expression. This article has studied the relationship between the right to be forgotten and these controversial assets.

Keywords: The Right to be Forgotten, The Right to Oblivion, Personal Rights, Personal Assets, Personal Data Protection

I- GİRİŞ

Mayer-Schönberger'in ifade ettiği gibi, insanlar için unutmak ve unutulmak kural, hatırlamak ve hatırlanmak ise istisna iken, günümüzde, özellikle dijital hafızanın ve iletişimin yaygınlaşmasından beri unutulmak ve hatırlanmak arasındaki bu denge değişmiş, hatırlanmak asıl, unutulmak ise istisnaî bir niteliğe bürünmüştür¹. Zira kişilerin, toplum nezdinde unutulmamak (hatırlanmak) yönündeki genel eğilim ve istekleri, her türlü bilginin ve dolayısıyla kişisel anıların, değerlerin hatta sınırların dahi²; yani kısacası çoğu kişisel verinin tek bir dokunuşla hemen herkesçe öğrenilebilir hâle gelmiş olması karşısında, yerini günümüzde zaman zaman da olsa unutulma arzusuna bırakmaktadır. Nitekim herhangi bir kişinin, yaşamındaki her anının, özellikle geçmişte yaşadığı (iradî yahut irade dışı) kimi olumsuz olayların yahut artık değiştirdiği fikirlerinin ve/ veya yaşam tarzının ilelebet dijital hafızada yer tutmasının ve bunların isteyen herkes tarafından kolayca öğrenilebilmesinin/ geri çağrılabilmesinin, o kişinin manevî varlığını, özel hayatını, şeref ve haysiyetini, sosyal ve ekonomik özgürlüğünü, iktisadî varlığını, geleceğini, özetle kişilik hakkını önemli ölçüde zedeleyeceği

¹ Bkz., **Mayer-Schönberger**, Viktor (2009). Delete: The Virtue of the Forgetting in the Digital Age. Princeton&Oxford – USA, p.2.

² Bkz., 4 HD. 03.07.2013, E. 2013/6256, K. 2013/1281, Karşı Oy Yazısı, "...Her ne kadar yargılamalar açık – aleni olsa da mağdurun şikâyetçi olduğu suç kişi psikolojisini ömür boyu sarsmaya devam edebilecek bir suçtur. Davacının uğradığı bu saldırı kesinlikle davacının giz alanında kalmalıdır.", (Yargıtay UYAP. Bilişim Sistemi).

aşikârdır. Örneğin eğitimini henüz tamamlamış ve iş aramakta olan bir gencin, geçmişte sosyal medyada paylaştığı bir fotoğrafının yahut yıllar önce farklı tarzda düşündüğü/ yorumladığı bir konu hakkında beyan ettiği fikrinin, başvurduğu işe alınmasında önüne engel olarak çıkması³ yahut geçmişte suç işlemiş ve fakat cezasını çekmiş bir kişinin, hatta bir suçun mağdurunun, hayatına yeni bir sayfa açmak istemesine rağmen, dijital hafızada arşivlenmiş olmaları dolayısıyla ömrü boyunca ilgili fiillerle hatırlanması veya ünlü birinin, yine aynı sebeple sürekli olarak bir yakınının ika etmiş olduğu fiillerle (suçlarla) anılıyor olması dolayısıyla tüm kariyerinin mahvolma riskiyle karşı karşıya kalması⁴ örneklerinde, unutulma hakkının, yani dijital hafızadan silinmeyi istemenin “kişilik hakkı” ile ilişkisi daha net tahlil edilebilmektedir.

Bu çalışmada, özellikle dijital hafızada sürekli yer tutuyor/ hatırlanıyor olmanın kişilik hakkını zedeleyici bu gibi yönlerinin bertaraf edilmesi amacıyla, küresel hukukî literatürde (görece yeni bir müessese olarak) yerini bulan ve Türk hukuk uygulamasına 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı’yla dâhil olan “**unutulma hakkı**” kavramının ortaya çıkışı, gelişim süreci, hukukî niteliği, kapsamı, kişilik hakkı kapsamındaki diğer kişisel değerler ile ilişkisi, sınırları ve pozitif hukuktaki yeri, mümkün mertebe medenî hukuk penceresinden incelenecek⁵, anılan YHGK. Kararı’nın gerekçesinde (isabetli olarak) belirtilen hususlar ise yeri geldikçe atıflarda gösterilecektir.

³ Ör. için bkz., **Peschke**, Lutz (2015). “The Web Never Forgets!”: Aspects of the Right to be Forgotten. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19 (1), s.152.

⁴ Ör. için bkz., **Ahi**, Şebnem, Unutulma Hakkı (The Right to be Forgotten), <http://www.bilisimhukuk.com/2014/02/unutulma-hakki-the-right-to-be-forgotten>, (ET. 17.01.2016).

⁵ Zira 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun 24.maddesinde, hukuka aykırı olarak kişilik hakkı (kişisel değerleri) zedelenen kişinin hâkimden korunma isteyebileceği öngörülmektedir. Unutulma hakkı da bir kişisel değer olarak nitelendirildiğinde, anılan değer in ihlâlinin, Medenî Kanunda kişiliğin korunması hakkında ihdas edilen hükümler kapsamında düşünülmesi isabetli görülmektedir.

II- GENEL OLARAK UNUTULMA HAKKI KAVRAMI

Küresel literatürde “*the right to oblivion*”⁶, “*the right to be forgotten*”⁷, “*das recht auf vergessen*”⁸ tabirleriyle anılan ve Türk hukuk uygulamasına “*unutulma hakkı*” ifadesiyle dâhil olmuş olan bu kavram genel olarak, kişinin, geçmişte yaşadığı ve özellikle dijital hafızada yer tutan (olumsuz) kimi olayların, bunların arşivlenmesinde üstün bir kamu yararı olmadığı müddetçe zaman içerisinde unutulmasını, toplum tarafından öğrenilmesini/ hatırlanmasını istemediği bu tür kişisel verilerinin silinmesini ve yayılmalarının önlenmesini isteme yönündeki hakkı olarak ifade edilebilir⁹. Bu yönüyle unutulma hakkı kavramının “*silme hakkı*” olarak adlandırıldığı da görülmektedir¹⁰.

Bu anlamda, toplumda adı sürekli eşinin işlediği iddia edilen bir suçla anıla gelen bir sanatçının, yanlışlıkla¹¹ imza attığını beyan etmesine rağmen

⁶ Bu yönde kullanımlar için bkz. ör., **Stuart**, Allyson Haynes (2014). Google Search Results: Buried If Not Forgotten. North Carolina Journal Of Law & Technology, 15 (3) 2014, p. 463 vd.; **Xanthoulis**, Napoleon (2013). The Right to Oblivion in the Information Age: A Human-Rights Based Approach. US-China Law Review, Vol. 10, 2013, p. 84 vd.; **Warner**, Jeremy (2005). The Right to Oblivion: Data Retention from Canada to Europe in Three Backward Steps. University of Ottawa Law & Technology Journal, Vol. 2, 2005, p. 75 vd.

⁷ Bu yönde kullanımlar için bkz. ör., **Colnago**, Cláudio (2014). The Right to be Forgotten and the Duty to Implement Oblivion: A Challenge to Both “Old” and “New” Media. New Challenges to the Freedom of the Media of the World Congress of Constitutional Law 2014, Oslo - Norway; **Walker**, Robert Kirk (2012). The Right to be Forgotten. Hastings Law Journal, Vol.64, p. 257; **Carter**, Edward L. (2013). Argentina’s Right to be Forgotten. Emory International Law Review, Vol. 27, p. 23 vd.; **Kranenborg**, Herke (2015). Google and the Right to be Forgotten, EDPL, Vol 1, p. 70 vd.; **Wagner**, Mike/ **Li-Reilly**, Yun (2014). The Right to be Forgotten. The Advocate, 72 (1), p. 823 vd..

⁸ Bu yönde kullanım için bkz., **Rienäcker**, Cai (2013). Mehr Datenschutz im Internet: EU fordert „Recht auf Vergessen“ im Netz. se.1 vd., http://www.linkfang.de/wiki/Recht_auf_Vergessenwerden, (ET. 02.02.2016); **Pluta**, Werner (2013). Interview: „Daten brauchen ein Verfallsdatum“. In: Golem.de. 2. April 2008, abgerufen am 25. se. 1 vd., <https://fduseh.wordpress.com/2015/05/31/recht-auf-vergessenwerden-right-to-be-forgotten/>, (02.02.2016).

⁹ Benzer bir tanım için bkz., YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, (Kazancı Bilişim İçtihat Bankası).

¹⁰ Bkz., **Andrade**, Norberto N. (2012). Oblivion: The Right to be Different... from Oneself Reproposing the Right to be Forgotten. VII International Conference on Internet, Law & Politics (IDP), p. 122 vd.; **Akgül**, Aydın (2016). Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: “Unutulma Hakkı” ve AB Adalet Divanı’nın “Google Kararı” (Makale). Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (116), s. 17; **Stuart**, p. 463; **Mayer-Schönberger**, p. ix.

¹¹ Bu hakkın, kişinin hayatının önceki dönemlerinde yaptığı yanlışlar nedeniyle engellenen sosyal - ekonomik yaşamını yeniden şekillendirmesini cesaretlendirme anlamında oldukça yararlı olduğu yönünde bkz., **Xanthoulis**, p. 85; **Akgül**, (Makale), s. 17.

sürekli aynı deklarasyonla hatırlandığı için kariyerini yitirme tehlikesiyle karşı karşıya gelen bir bilim insanının, geçmişte sosyal medyada¹² beyan ettiği hayat görüşü yahut siyasî bakış açısı dolayısıyla iş başvuruları reddedilen bir gencin yahut mağduru olduğu bir suçu artık hatırlamak istemeyen, hayatının normal seyrine geri dönmek isteyen bir kişinin¹³, (bunların bilinmesinde üstün kamu yararı olmadıkça) dijital arama motorları ile yapılan aramalarda belirmemek için muhataplardan ilgili linklerin kaldırılmasını talep etmesi başta olmak üzere, bilinmesini istemediği kişisel verilerinin üçüncü kişilerce öğrenilmemesi amacıyla herkesin kolayca erişebileceği muhtelif bilgi kaynaklarından silinmesini ve/ veya yayılmasının önlenmesini istemesi¹⁴, unutulma hakkının kullanılmasına örnek teşkil eder.

III- UNUTULMA HAKKININ ORTAYA ÇIKIŞI, GELİŞİMİ VE POZİTİF HUKUKTAKİ YERİ

Unutulma hakkı ilk olarak Avrupa Birliği tarafından gündeme getirilen ve sonrasında hayata geçirilen bir kavramdır. 2012 yılının başlarında Avrupa Komisyonunun adalet ve vatandaşlıktan sorumlu üyesi *Viviane Reding*'in açıklamalarıyla¹⁵ ilk kez gündeme gelen unutulma hakkı, 2014 yılında *Court of Justice of the European Union – Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD.)* tarafından verilen bir karar ile tekrar gündemdeki yerini almıştır.

ABAD.'nın söz konusu kararına esas teşkil eden dâva, *M.C.G.* adlı bir avukatın, arama motoru *G...le*'de kendi adını arattığında karşısına, sosyal güvenlik borçlarının iyileştirilmesi için gerçekleştirmek zorunda kaldığı satışlara ilişkin haberleri ihtiva eden gazete linklerinin çıkıyor olması

¹² Bu yönüyle unutulma hakkı, kişinin sosyal medyada kendisi hakkında mevcut olan bir veriyi tamamıyla kontrol etme hakkı olarak da tanımlanmaktadır. Bu yönde bkz., **Kulevska**, Sanna (2013). *The Future of Your Past: A Right to be Forgotten Online?*, http://tagteam.harvard.edu/hub_feeds/9/feed_items/210349, (ET. 03.02.2016). Ayrıca bkz., **Akgül**, (Makale), s. 17.

¹³ YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, (Kazancı Bilişim İhtihat Bankası).

¹⁴ **Weber**, Rolf H., (2011). *The Right to be Forgotten – More Than a Pandora's Box?*. *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, 2 (2), p. 121.

¹⁵ **Viviane Redding** söz konusu açıklamasında unutulma hakkını “İnsanların kendi verileri üzerinde kontrol sahibi oldukları duygusunu kuvvetlendirmemiz gerekiyor. Yani, benim verilerimle ne yapılacağından ben sorumlu olmalıyım. Öncelikle bir veriyi paylaştığımda, o veriye ne olacağı bilmeliyim, ikinci olarak da bu verileri yeniden geri alma hakkı olmalı. Dolayısıyla ‘unutulma hakkı’ da bu yasal paketin içerisinde yer alıyor.” şeklinde belirtmiştir. **Redding**'in açıklamasının tam metni için bkz., http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-26_en.htm, (ET.07.02.2016).

dolayısıyla, ilgili arama motoruna karşı İspanya mahkemelerinde açtığı dâvadır. Dâva neticesinde İspanya Mahkemeleri, arama motorunun ilgili linkleri kaldırmasını emretmiş ancak linklerin ilişkin olduğu gazeteler hakkında herhangi bir karar vermemiştir. Dâvayı temyize taşıyan arama motoru, konu hakkında görüş bildirmesi için ABAD.'na müracaat etmiştir. ABAD., 95/46 EC. sayılı "Bireylerin Kişisel Verilerinin İşlenmesi ve Serbestçe Dolaşımı Karşısında Korunmasına İlişkin" AB. Direktifi çerçevesinde verdiği konuya ilişkin 13.05.2014 tarihli kararında, arama motoru tarafından, kişinin adı ile yapılan bir aramada onaltı yıl önce gerçekleşmiş (ve kişi tarafından hatırlanmak istemeyen) bir bilginin çıkacağı link (bağlantı) verilmesinin isabetli olmadığına ve kişinin bu nitelikte link verilmemesini talep edebileceğine hükmetmiştir. Linkin silinmesi yönünde unutulma hakkının kullanılamayacağı durumları ise, ilgili linkin üstün kamu yararını ortaya koyması, kamu hayatında oynadığı önemli rol ve halkın geriye dönük olarak söz konusu veriye ilgisinin bulunması şeklinde belirtilmiştir. Arama motoru, her ne kadar kimi kişisel verilerin silinmesinin kamunun bilgi edinme hakkını engelleyeceğini savunmuş ise de ABAD., kişilerin özel hayatın gizliliğinin, böyle bir olayda kişilerin bilgi edinme özgürlüğü ve arama motorunun ekonomik çıkarlarından üstün bulunduğu ve bu ilkenin yalnızca kamunun bilgi edinmede üstün bir yararının bulunduğu hâllerde uygulanmayacağı gerekçesiyle, (üstün kamu yararını ortaya koyan bu gibi özel sebepler bulunmadıkça) dâva konusu kişisel verilerin, arama sonuçlarından çıkartılması gerektiğine karar vermiştir¹⁶.

¹⁶ ABAD. 13.05.2014, G...le Spain SL, G...le Inc. v. A. E. de Protección de Datos, M. C. G., C-131/12, "(1) Kişisel Verilerin İşlenmesi ve bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Hakkındaki 95/46/EC sayılı ve 24 Ekim 1995 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi Direktifi'nin Madde 2(b) ve 2(d) hükümlerinin, öncelikle, İnternette üçüncü taraflarca yayınlanmış veya bulundurulmuş bilgiyi konumlandırma, otomatik olarak indeksleme, geçici olarak saklama ve son olarak belirli bir tercih sırasına göre İnternet kullanıcılarına sunulmasından oluşan arama motoru faaliyeti bu tür bilgi kişisel veri içerdiği durumda, Madde 2(b) anlamında 'kişisel verinin işlenmesi' olarak nitelendirilmelidir; ve ikinci olarak, arama motoru işletmecisi bu işlemeye ilişkin olarak Madde 2(d) anlamında 'denetleyici' olarak kabul edilmelidir, manasına geldiği şekilde yorumlanmalıdır. (2) 95/46 sayılı Direktif'in 4(1)(a) Maddesinin, arama motoru işletmecisi bir Üye Devlette arama motoru üzerinde reklam alanı sağlama ve satma amacıyla, bu Devlette yerleşik insanlara yönelik faaliyetlerini amaçlar bir şube veya bağlı şirket kurduğu zaman, denetleyicinin bir işletmesi tarafından bir Üye Devletin ülkesi üzerinde bu madde anlamında yürütülen faaliyetler bağlamında, kişisel verinin işlenmesinin gerçekleştiği anlamına geldiği şeklinde yorumlanmalıdır. (3) 95/46 sayılı Direktif'in Madde 12(b) ile 14. Maddenin 1. Fıkrasının (a) bendinin, bu hükümler altında belirtilen haklara uyum sağlayabilmek için ve bu hükümlerde belirtilen koşullar sağlandığı sürece, bir arama

Unutulma hakkının bir temel hak (yasal bir kişisel değer) olarak kişilere yasal düzlemde tanınması yönünde özellikle Kıta Avrupası'nda önemli adımlar atıldığı¹⁷ fakat ABD.'nde, anılan hakka daha mesafeli yaklaşıldığı görülmektedir¹⁸. Türkiye'de de unutulma hakkı henüz özel olarak yasalaşmış değildir. Hatta anılan kavrama “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı”nda da yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle konu hakkında iç hukuk anlamında başvurulabilecek (kavramla dolaylı olarak ilgi arz) eden yasal düzenlemeler henüz, 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”, 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu”,

motoru işletmecisinin bir kişinin adını esas alarak yapılan bir arama sonrasında gösterilen sonuçlar listesinden, üçüncü taraflarca yayımlanan ve bu kişiyle ilgili bilgi içeren İnternet sayfalarına yapılan bağlantıları, ayrıca bu ad veya bilginin önceden veya eş zamanlı olarak bu İnternet sayfalarından silinmediği durumlarda ve hatta, öyle bir durum olabilir ki, bu sayfalarda yayının kendisinin hukuki olduğu durumlarda, kaldırmakla yükümlü olduğu manasına geldiği şeklinde yorumlanmalıdır. (4) 95/46 sayılı Direktif'in 12(b) ile 14. Maddesinin 1. Fıkrasının (a) bendinin, bu hükümlerin uygulanma koşulları değerlendirildiği zaman, veri öznesinin kendisini ilgilendiren bilginin, zamanın bu noktasında, adını temel alan bir arama yapılması sonrasında gösterilen sonuçlar listesiyle adıyla artık bağlantılanmamasını gerektiğine yönelik bir hakkının olup olmadığı, bu tür bir hakkı tespit edebilmek için mevzu bahis bilginin sonuçlar listesine dâhil edilmesinin veri öznesine zarar vermesi gerekli olmaksızın, ayrıca incelenmesi gerektiği manasına geldiği şeklinde yorumlanmalıdır. Veri öznesi, Temel Hakları Şartı'nın 7 ve 8. Maddeleri altındaki temel hakları ışığında, söz konusu bilginin sonuçlar listesinde dâhil edilmek suretiyle artık genel kamuya sunulmamasını talep edebileceği için, genel kural olarak, bu hakların sadece arama motoru işletmecisinin ekonomik menfaatine değil, fakat ayrıca genel kamunun bu bilgiyi veri öznesinin adıyla ilgili yapacağı arama sonucu bulmasındaki menfaatten de ağır basmaktadır. Ancak, veri öznesinin sosyal hayatta oynadığı rol gibi özel gerekçelerle, temel haklarına müdahale genel kamunun sonuçlar listesine dahil olmaktan dolayı söz konusu bilgiye erişmeye yönelik ağır basan menfaatiyle meşru kılınıyorsa, bu durum söz konusu olmayacaktır.”, (Çev. **Kaya**, Mehmet Bedii (2015). Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 13 Mayıs 2014 tarihli Google Unutulma Hakkı Kararı. Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, 5 (17), s. 23 vd.). Konu hakkında ayrıca bkz., **Akgül**, (Makale), s. 30 vd.; **Gülener**, Serdar (2012). Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak “Unutulma Hakkı”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 102, s. s. 220 vd.; **Mitchell – Rekrut**, Cooper (2014). Search Engine Liability under the Libe Data Regulation Proposal: Interpreting Third Party Responsibilities as Informed by Google Spain. Georgetown Journal of International Law, Vol. 45, p. 861 vd..

¹⁷ Nitekim unutulma hakkı, hâlen yürürlükte bulunan 95/46EC sayılı AB. Direktifinin yerini alması planlanan 2012 teklifinin 17.maddesinde tanımlanmaktadır.

¹⁸ Kavram hakkında ABD menşeli eleştiriler için bkz., **Eltis**, Karen (2011). Breaking Through the “Tower of Babel”: A “Right to be Forgotten” and How Trans-Systematic Thinking Can Help Re-Conceptualize Privacy Harm in the Age of Analytics. Fordham Intell. Prop. Media & Ent. Law Journal, Vol. 22, p. 69 vd..

5237 sayılı “Türk Ceza Kanunu”, 6102 sayılı “Türk Ticaret Kanunu”, 6098 sayılı “Türk Borçlar Kanunu” ve 4721 sayılı “Türk Medenî Kanunu”nun kişilik hakkının korunmasına ilişkin hükümlerinden ibaret görülmektedir. Fakat anılan kavramın Türk hukuk uygulamasında yeri olmadığından artık söz edilemez. Zira Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun, 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 sayılı (inceleme konusu) kararı, unutulma hakkını Türk Hukukuyla tanıştırmacı niteliktedir.

IV- UNUTULMA HAKKININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Doktrinde muhtelif tanımlarına rastlanmakla birlikte¹⁹, genel olarak “*kişilik hakkı*”, “*kişinin, kişisel değerleri üzerinde sahip olduğu mutlak ve tekelci hak*” olarak ifade edilmektedir²⁰. Kişilik hakkını ifade eden bu kişisel değerler Yargıtay tarafından, kişinin, doğumla kazandığı bağımsız varlığını ve bütünlüğünü oluşturan; hayat, beden ve ruh tamlığı, vicdan, din, düşünce ve çalışma özgürlüğü, onuru, ismi, resmi, sırları ile aile bütünlüğü gibi sosyal ve kültürel değerlerinin tümü olarak, tadadî şekilde belirtilmektedir²¹.

Kişinin, geçmişine ait olan ve artık hatırlanmasını istenmediği bir olayın yahut toplum tarafından bilinmesini istemediği özel alanına ilişkin bir (kişisel) verinin, herkesin kolayca ulaşabileceği bir bilgi kaynağında ilelebet muhafaza edilmesinin ve böylelikle her daim hatırlanabilir nitelikte bulunmasının, yukarıda adı geçen kişisel değerlerin pek çoğunu etkileyeceği aşikârdır. Nitekim günümüzde, bir kişi hakkındaki toplumsal/kitlesele değer yargıları, özellikle sosyal medyada ve arama motorlarında o kişi hakkında mevcut bulunan kişisel verilere ve söylencelere göre şekillenmektedir. Örneğin bu bağlamda, bir siyasetçinin, bir şarkıcının, bir komedyenin, bir bilim insanının, hatta iş başvurusunda bulunan herhangi bir kişinin dahi, hayatı, beden ve ruh tamlığı, vicdanı, inanç, düşünce, kanaat ve çalışma özgürlüğü, onuru, ismi,

¹⁹ Diğer tanımlar için ör. bkz., **Köprülü**, Bülent (1984). Medenî Hukuk. Bası 2, İstanbul, s. 263; **İmre**, Zahit (1980). Medenî Hukuka Giriş. Bası 3, İstanbul, s. 445; **Akıpek**, Jale G. (1961). Türk Medenî Hukuku – Başlangıç Hükümleri – Şahsın Hukuku. C.1, Ankara, s. 108; **Velidedeoğlu**, Hıfzı Veldet (1956). Türk Medenî Hukuku – Şahsın Hukuku. C.1, Bası 55, İstanbul, s. 88; **Tekinay**, Selâhattin S. (1987). Medenî Hukuka Giriş Dersleri. Bası 5, İstanbul, s. 251; **Özsunay**, Ergun (1982). Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu. Bası 5, İstanbul, s. 97; **Dural**, Mustafa / **Öğüz**, Tufan (2006). Türk Özel Hukuku – Kişiler Hukuku. C.2, İstanbul, s. 94.

²⁰ Bu yönde bkz., **Ayan**, Mehmet / **Ayan**, Nurşen (2014). Kişiler Hukuku. Bası 6, Konya, s. 65.

²¹ Bkz., 4 HD. 10.04.2008, E. 2007/9966, K. 2008/5096; 4 HD. 08.09.1982, E. 1982/6084, K. 1982/7436, (**Ayan** / **Ayan**, s. 66, dn.3).

resmi, sırları, aile bütünlüğü, sosyal ve kültürel konumu, yani tüm kişisel değerleri genelinde kişilik hakkının, dijital hafızada yer alan (kişisel) verilerine göre kategorize edildiği ve bu şekilde, belki de yıllar süren çalışmalarının bir anda toplum bilincinde değersizleşebildiği görülmektedir. Bir kişi hakkındaki toplumsal değer yargılarının bir anda değişebildiği böyle bir mecrada, anılan yargıları etkileyici nitelikteki kişisel verilerin ve dijital geçmişin, şayet bilinmelerinde/ hatırlanmalarında üstün kamu yararı bulunmuyorsa ilelebet saklanması ve hatırlanmasının savunulması, başta kişisel ve meslekî şeref - haysiyet, özel hayatın gizliliği, iktisadî varlık ve hürriyet gibi pek çok kişisel değeri sarsacak ve kişi için yaşamının geri kalanını normal şekilde sürdürebilmesinin kendinden beklenemez hâle gelmesine yol açacaktır.

Bu bağlamda unutulma hakkının, genel olarak, AY.m.12 vd. hükümleri anlamında “*temel hak ve hürriyetler*”le; MK.m.23 vd. ile BK.m.58 hükümleri anlamında ise “*kişisel değerler*”le bu yakın ilişkisi, hatta onlardan biri olarak kabul edilebilmesi dolayısıyla “*kişilik hakkı*” kapsamında değerlendirilmesi isabetli görülmektedir²².

V- UNUTULMA HAKKININ DİĞER KİŞİSEL DEĞERLERLE İLİŞKİSİ

A) UNUTULMA HAKKININ TEMELİNDE YER ALAN KİŞİSEL DEĞERLER

Unutulma hakkı, kişilerin, özellikle internet (dijital) geçmişlerinde yer alan kendileri hakkındaki rahatsız edici içeriklerin ve üzerinde hak sahibi oldukları kişisel verilerin silinmesi ve/veya daha fazla yayılmalarının önlenmesi amacıyla hizmet eder²³. Dolayısıyla anılan kavramın birincil fonksiyonu, kişiye, tıpkı kendi elinde bulunan kişisel verilerinde (yani sırlarında) olduğu gibi, sır olsun yahut olmasın üçüncü kişilerin elinde bulunan kişisel verileri üzerinde de şartları dâhilinde kontrol, denetim ve tasarruf imkânı sağlamasıdır²⁴. Bununla birlikte bir kararında Yargıtay Hukuk

²² Unutulma hakkının medenî hukuk ile ilgisi bakımından aynı yönde bkz., **Chelaru**, Eugen / **Chelaru**, Marius (2013). The Right to be Forgotten. *Annales Universitatis Apulensis – Series Jurisprudencia*, Vol. 16, p. 1 vd..

²³ Bu yönde bkz., **Ahi**, s. 5. Ayrıca bkz., **Akgül**, (Makale), s. 16 – 17.

²⁴ **Graux**, Hans / **Ausloos**, Jef / **Valcke**, Peggy (2012). The Right to be Forgotten in the Internet Era. *Ku Leuven ICRI Working Paper Series*, Vol. 11, p. 5 vd.; **Ambrose**, Meg Leta (2013). It’s About Time: Privacy, Information, Life Cycles, and The Right to be Forgotten. *Stanford Technology Law Review*, Vol. 16, p. 101 vd..

Genel Kurulu, unutulma hakkının, kişilerin sadece internet (dijital) geçmişlerindeki değil, toplumun genelinin sair diğer yollar ve vasıtalarla rahatça ulaşabileceği kişisel verilerinin de unutulma hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini, “*unutulma hakkı tanımlarına bakıldığında her ne kadar dijital veriler için düzenlenmiş ise de, bu hakkın özellikleri ve bu hakkın insan haklarıyla arasındaki ilişkisi dikkate alındığında; yalnızca dijital ortamdaki kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiği açıktır... Kişiyi unutulma hakkının sağlanması ile birlikte özel hayatının gizliliği korunmuş olacaktır.*” şeklinde ifade etmiştir²⁵. Bu yönüyle unutulma hakkı, “*kişisel verilerin korunması*”²⁶ ve AY.’nın 20.maddesi anlamında “*özel hayatın gizliliği*” kavramları ile yakından ilişkili olup, aslî fonksiyonunun, özel hayatın gizliliğinin ve kişisel verilerin korunmasının sağlanması olduğu görülmektedir²⁷. Örneğin, kişinin tıbbî geçmişine ilişkin kayıtlar gibi kişisel

²⁵ YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, (Kazancı Bilişim İçtihat Bankası).

²⁶ Geride anılan kararın devamında bkz., YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, “...Kişisel verilerin korunması hakkının temel amacı, bireyin özel yaşamının gizliliğinin güvence altına alınması yoluyla kişiyi korumaktır. Bilgi toplumunda giderek oldukça önemli bir konu haline gelen kişisel verilerin korunması hakkı, bireyin, demokratik bir hukuk devletinde özgür iradesiyle kendi yaşamını bizzat düzenleyebilmesinin bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan bireyin kişiliğini serbestçe geliştirmesi, kişiliğinin korunması ve özgür bireylerden oluşan bir toplum düzeninin oluşturulması, ancak bireyin kişisel verilerine ilişkin hakkının korunmasıyla mümkündür. Bu hak yukarıda ifade edildiği üzere TC Anayasası’nın 20/2 maddesinde açık bir şekilde düzenlenmiştir.”, (Kazancı Bilişim İçtihat Bankası).

²⁷ “*Kişisel veri*” kavramı 24.07.2012 tarih ve 28363 sayılı RG.’de yayımlanan “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi Hakkındaki Yönetmelik”in 3. Maddesinde, “*belirli veya belirlenebilir gerçek ve tüzel kişilere ilişkin bütün bilgiler*” olarak tanımlanmıştır. Avrupa Birliği mevzuatında da aynı kavram, 95/46/EC sayılı “ bireylerin Kişisel Verilerinin İşlenmesi ve Serbestçe Dolaşımı Karşısında Korunmasına İlişkin Direktif’in 2/a maddesinde; 108 sayılı “Kişisel Nitelikteki Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Şahısların Korunmasına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nin 2/a maddesinde, OECD. tarafından ihdas edilen 1980 tarihli Rehber İlkeler’in 1/b maddesinde de “*belirli veya belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü bilgi*” şeklinde tanımlanmaktadır. 26.12.2014 tarihinde TBMM. Başkanlığına arz edilen “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu tasarısı”nın 3/ç maddesinde ise kişisel veri kavramı, “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak ifade edilmiştir. Kavram ve korunması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Akgül**, Aydın (2014). Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması – Personel Data Protection, Bası 1, İstanbul (Kitap), s.7 vd.. Ayrıca genel olarak bkz., **Küzeci**, Elif (2010). Kişisel Verilerin Korunması. Bası 1, Ankara; **Aksoy**, Hüseyin Can (2010). Kişisel Verilerin Korunması. Bası 1, Ankara; **Gür**, İkbâl (2010). Kişisel Verilerin Korunması Hususunda AB ile ABD arasında Yaşanan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları. Bası 1, Ankara; **Şimşek**, Oğuz

verileri, (muhafazalarında üstün kamusal yahut özel yarar/ gereksinim bulunmadıkça) kişisel verilerin korunmasına ilişkin kuralların yanı sıra, unutulma hakkının da konusunu oluşturabilmelidir²⁸. Nitekim bunların, örneğin kişinin geçmişte düçar olduğu ancak sonradan tamamen kurtulduğu (iyileştiği) bir hastalığa ilişkin kaydının, veri korunmasına ilişkin düzenlemelere riayet edilmeksizin uzun süre gereksiz yere muhafaza edilmesi, sigortacılar, işverenler yahut kötü niyetli üçüncü kişiler tarafından ömür boyu kişi aleyhinde kullanılmalarına yol açabilir²⁹. Aynı şekilde UYAP. adıyla bilinen sisteme kayıtlı adli bilgilere erişimin kolaylığı da kişi hakkında açılmış soruşturmalara işverenler, medya gibi isteyen hemen herkes tarafından ulaşımını mümkün kılmakta ve kişinin, çalışma hürriyeti başta olmak üzere, maddî ve manevî varlığının korunması ve geliştirilmesini tehdit etmektedir. Hatta bu tür kayıtlara 118 telefon kodu kullanarak faaliyet gösteren telekomünikasyon hizmet sunucuları aracılığıyla dahi erişilebilmektedir. Örneğin adam öldürme suçuyla yargılanmış fakat yargılama neticesinde suçsuzluğu ispatlanmış bir kişiye ilişkin adli kayıtların gereksiz sürelerce depolanması ve bu gibi kanallarla isteyen herkese sunulması kişisel verilerin korunmasına aykırılık teşkil ettiği gibi unutulma hakkının da ihlâline yol açmaktadır³⁰.

Unutulma hakkının, “*şahsî geçmişi kontrol edebilme*³¹”, “*hayata yeni (temiz) bir sayfa açma*”, “*öz itibar yönetimi*” gibi aslında Anayasa’nın 15.maddesi anlamında “*kişinin maddî ve manevî varlığının korunması ve*

(2008). Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması. Bası 1, İstanbul; **Başalp**, Nilgün (2004). Kişisel Verilerin Saklanması ve Korunması. Bası 1, Ankara.

²⁸ Aynı yönde bkz., **Ahi**, s.2.

²⁹ Unutulma hakkının aslında önceden beri tıp etiğinin kapsamında yer aldığı, hekimlerin hasta gizliliğine riayet ettikleri müddetçe zaten unutulma hakkının gereklerini de yerine getirmiş olacakları yönünde bkz., **Nys**, Herman (2011). Towards a Human Right “to be Forgotten Online”?. European Journal of Health Law, Vol. 18, p. 474 – 475.

³⁰ Aynı yönde bkz., **Ahi**, Şebnem (2014). Kişilere Kişisel Verileri Üzerinde Kontrol Yetkisi Veren Hak. Bilişim Dergisi, S. 161 (Röportaj), s. 105. Ayrıca bkz., YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, “...Unutulma hakkına gelince; unutulma hakkı ve bununla ilişkili olan gerektiği ölçüde ve en kısa süreliğine kişisel verilerin depolanması veya tutulması konuları, aslında kişisel verilerin korunması hakkının çatısını oluşturmaktadır. Her iki hakkın temelinde bireyin kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesini, geçmişin engeline takılmaksızın geleceğe yönelik plan yapabilmesini, kişisel verilerin kişi aleyhine kullanılmasının engellenmesini sağlamak yatmaktadır.”, (Kazancı Bilişim İçtihat Bankası).

³¹ Bkz., **Koops**, Bert – Jaap (2011). Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysis of the Right to be Forgotten in Big Data Practice. Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series (SCRIPTed), 8 (3), p. 26.

geliştirilmesi hakkı” kapsamında³² değerlendirilebilecek olan diğer bir fonksiyonunu Hukuk Genel Kurulu, “*Bu hak bir yandan kişiye ‘geçmişini kontrol etme’, ‘belirli hususların geçmişinden silinmesini ve hatırlanmamayı isteme hakkı’ sağladığı gibi, diğer yandan muhataplarına, kişi hakkındaki bir kısım bilgilerin üçüncü kişilerce kullanılmamasını veya üçüncü kişilerce hatırlanmamasına yönelik önlenmeleri alma yükümlülüğü yükler.*” şeklinde açıklamıştır. Nitekim unutulma hakkının bu fonksiyonu ile kişinin, geçmişinde kendi iradesi ile veya üçüncü kişilerin neden olduğu bir olay nedeniyle geleceğinin olumsuz bir şekilde etkilenmesinin engellenmesi ve onun, geçmişinde yaşadığı bu tür olumsuz etkilerden kurtularak geleceğini şekillendirebilmesi amaçlanmaktadır. Aynı şekilde bu fonksiyon, unutulma hakkının “**iktisadî hürriyet ve varlık**” ile ilişkisini de ortaya koymaktadır. Örneğin, gençken macera olsun diye bir defaya özgü olmak kaydıyla işlediği bir kabahat dolayısıyla karakolda ifade vermeye götürülen bir kişinin, buna ilişkin kayıtların gereksiz yere uzun süreden beri muhafaza ediliyor olması dolayısıyla yıllar geçmesine rağmen başvurduğu hiçbir işe alınmıyor olması, unutulma hakkının gerekliliği konusunda gösterilebilecek örnekler arasındadır.

Nihayet, unutulma hakkı ile korunmak istenen tüm bu kişisel değerlerin, özde “**şeref ve haysiyet**” ile ilişkisi olduğu ortadadır³³. Bir kişinin sadece ismi yazılarak arama motorunda aratıldığına bile geçmişte kaybolan pek çok kişisel verisinin/ bilgisinin gün yüzüne çıkmakta olduğu görülmekte ve bu durumun kimi zaman insan onuruna saldırı/ özel hayatın gizliliğinin ihlali niteliğine bürünebildiği ifade edilmektedir³⁴. Nitekim kişinin, sürekli olarak geçmişinde (istemli ya da istemsizce) yaşadığı fakat artık hatırlanmasını istemediği olaylarla anılması, toplumun ona verdiği değer (daha ziyade) dijital arşivde yer ettiği kadarıyla belirleniyor olması doğrudan kişinin hürriyetini ve haysiyetini etkileyici nitelikte bulunduğu için, anılan hakkın bir diğer fonksiyonunun da kişi hürriyet, itibar ve haysiyetinin sağlanması olduğu

³² Ayrıntılı bilgi için bkz., **Gümüş**, Ali Tarık (2010). Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı. Bası 1, Konya, s. 1, 50 vd..

³³ Anayasa Mahkemesi de, örneğin kişinin maddî ve manevî varlığını geliştirme hakkının insan onurunun (şeref ve haysiyetin) korunmasını sağladığını ifade etmiştir. Bu yönde bkz. AYM. 05.07.2012 E. 2012/7, K. 2012/102, (RG. 06.10.2012, S.28433). Ayrıca bkz., **Akgül**, (Makale), s. 20.

³⁴ **Salgado**, Viktor (2013). Can I Delete My Data from Google?. Privacy Europe, <https://www.privacy-europe.com/blog/can-i-delete-my-data-from-google/>, (ET.04.02.2016); **Akgül**, (Makale), s. 21.

söylenbilir³⁵. Cinsel istismara maruz kalmış olan bir kişinin, bu olayın dijital hafızada yer bulmuş olması dolayısıyla herkesin bu olaya ve kendi ismine ulaşabiliyor olması, yıllar boyunca sürekli bununla anıla gelme riski ve artık olayı geçmişte bırakarak hayatını normal seyrinde sürdürmesinin kendisinden beklenemez hâle gelmiş olması örneğinde durum böyledir³⁶.

Özetle, kişisel verilerin, aksinde üstün bir kamu yararı bulunmadıkça, kişinin rızasına aykırı olarak, gereksizce ve uzunca bir süre arşivlenmesi ve toplum tarafından bunların her istenildiğinde kolaylıkla gün yüzüne çıkartılabilmesine müsait durumda bekletilmesi, kişisel bir değer olan unutulma hakkı çerçevesinde kişilik hakkına aykırı görülmektedir. Kıta Avrupası ekolünün (*Common Law*) unutulma hakkına bakış açısı özelinde önemli rolü bulunan İsviçre Federal Mahkemesi içtihatları da anılan hakkın, şeref, onur, özel hayatın korunması ve gizliliği gibi pek çok kişisel değerle yakından ilişkili olduğunu, dolayısıyla kişi güvenliğinin bir parçası olarak kişinin kendisine ait bilgiler üzerindeki hak sahipliğini ve unutulma hakkının bu bilgiler üzerinde sağladığı kontrol imkânının önemini ortaya koymaktadır³⁷.

B) UNUTULMA HAKKI İLE ÇATIŞMALARI MÜMKÜN OLAN KİŞİSEL DEĞERLER

Unutulma hakkı, kişiye, özellikle dijital hafızadan silinmeyi isteme yetkisi vermesi dolayısıyla, diğer kişilerin “*haberleşme ve ifade özgürlüğü*” ile çatışmaya müsait bir kişisel değerdir. Zira bir kişinin, özel hayatının gizliliğinin, şeref ve haysiyetinin, kişisel verilerinin korunması gibi gerekçelerle unutulma hakkı kapsamında dijital hafızadan silinmeyi istemesi, diğer kimselerin ifade ve haberleşme özgürlüklerinin kısıtlanması anlamına gelebilir. Nitekim *ifade özgürlüğü*, kişinin serbestçe düşünce ve bilgiye ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına yahut toplumun diğer fertleriyle birlikte çeşitli iletişim araçları kullanarak serbestçe açıklayabilmesi, başkalarına aktarabilmesi

³⁵ 10 DD. 02.10.2001, E. 1999/990, K. 2001/3326, “...davacı, herhangi bir şekilde dayanak gösterilmeyen suçlamalarla karşı karşıya bırakılmıştır. Bu suçlamalardan dolayı kamuoyunda hakkında şüphe ve tereddütler doğan davacının, toplumdaki her birey gibi onurlu ve saygın yaşama hakkı ağır bir şekilde zedelenmiştir.”, (Akgül, (Kitap), s. 87 – 88, dn. 461).

³⁶ YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, (Kazancı Bilişim İçtihat Bankası).

³⁷ Weber, p. 121; Güleler, s. 226 – 227.

olarak tanımlanmaktadır³⁸. AİHS.m.10'u temel alan bir kararında AİHM. de, anılan bu iletişim araçları arasında internetin, kişilerin ifade ve bilgi edinme özgürlüklerinin kullanılmasına hizmet eden başlıca güncel araçlardan olduğunu ifade etmiştir³⁹.

Bu bakımdan, Kıta Avrupası (*Common Law*) ekolündeki özel hayatın gizliliğinin korunmasını öne çıkartan (ve dolayısıyla unutulma hakkını savunan) eğilimin⁴⁰ aksine, anılan kişisel değerlerin çatışması durumunda özel hayatın gizliliğinin korunmasına nazaran (kitlese) ifade ve basın özgürlüğüne ağırlık verme eğilimindeki Anglo-Amerikan Ekolünün, unutulma hakkına mesafeli yaklaştığı görülmektedir⁴¹.

³⁸ Bkz., **Avcı**, Artun (2013). Türkiye'de İnternet ve İfade Özgürlüğü. Bası 1, İstanbul, s. 48.

³⁹ AİHM. 18.12.2012, A... Y... v. Türkiye – 3111/10, (hudoc.echr.coe.int/, ET., 04.02.2016). AİHM.'nin, ifade özgürlüğünü unutulma hakkından öncelikli tuttuğu bir diğer karar için bkz., AİHM. 29.03.2011, RTFB v. Belçika, 50084/06, (http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"appno":["50084/06"]}, ET., 02.05.2016).

⁴⁰ Kıta Avrupası Ekolünün unutulma hakkına ilişkin genel eğilimi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Seucan**, Andrea (2014). The EU "Right to be Forgotten". Perspectives of Business Law Journal, 3 (1), p. 336 vd.; **Castellano**, Pere S. (2012). The Right to be Forgotten under European Law: A Constitutional Debate. Lez Electronica, 16 (1), p. 1 vd.; **Chelaru / Chelaru**, p. 2 vd.; **Rotenberg**, Marc / **Jacobs**, David (2013). Updating the Law of Information Privacy: The New Framework of the European Union. Harvard Journal of Law & Public Policy, 36 (2), p.605 vd.; **Rosen**, Jeffrey (2012). The Right to be Forgotten. Stanford Law Review, Vol. 64, p. 88 vd..

⁴¹ Kıta Avrupası ve Anglo – Amerikan hukuk ekollerinin unutulma hakkına bakış açılarına, başka bir deyişle "ifade özgürlüğü" ile "özel hayatın gizliliğinin / şeref ve haysiyetin korunması"nın aynı olayda çatıştığında hangisine öncelik verileceği yönündeki fikir ayrılıklarına örnek teşkil edecek bir vakıa, (W.W. ve M.L. adlı) iki Alman vatandaşının bir Alman aktörü (W.S.) öldürmekten suçlu bulunmaları ve çarptırıldıkları hapis cezasını tamamlamış olmalarına rağmen adlarının hâlen (W.S.) cinayeti ile anılıyor olması dolayısıyla ABD. merkezli internet ansiklopedisi "Wi...dia" aleyhine, bu içeriklerden isimlerinin çıkartılması (silinmesi) yönünde açtıkları davadır. Dâvacılar dâva gerekçelerinde, cezalarını çekmekle topluma olan borçlarını ödemiş olmalarına rağmen "Wi...dia"nın internet sayfasında adlarının hâlen W.S. cinayetiyle anılıyor olmasının onların, toplumda kötü şöhretle tanınmalarına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Yargılama sonucunda Alman mahkemelerinin, dâvacıların isimlerinin W.S. cinayetiyle birlikte anılacağı tarzda yayın yapılmasını yasaklamış olmaları dolayısıyla "wi...dia"nın Almanca yayın yapan sayfasından dâvacıların isimleri çıkartılmış ancak ansiklopedinin Amerika merkezli İngilizce yayın yapan sayfasından, anılan kişilerin isimleri çıkartılmamıştır. "Wi..dia" yetkililerinin konu hakkında yaptığı basın açıklamasında, anılan kuruluşun ("Wi..dia'nın), bağımsızlık, ifade özgürlüğü ve gönüllülük esasları çerçevesinde yayın yaptığını, Almanca sayfadan bu isimlerin çıkartılmasının tamamen editörün tercihi olduğunu, (ABD. menşeli) İngilizce sayfanın editörünün, isimleri sayfadan kaldırıp kaldırmamakta özgür bulunduğunu ve şayet isimleri kaldırmak istemezse, ifade / haber alma

Kıta Avrupası (*Common Law*) ile *Anglo-Amerikan* eğilimlerindeki bu farklılık⁴², unutulma hakkının, anayasal düzenlerde kişilere tanınması gereken temel bir hak olarak kabul edilip edilemeyeceği noktasında küresel düzeyde tartışma yaratmaktadır⁴³. Ancak, genel olarak belirtilmelidir ki, özellikle internette (veya kitlelerin kolayca erişebileceği sair mecralarda) özel hayatın gizliliği ve ifade özgürlüğü arasında cereyan eden bu çatışmanın, kişisel verilerin, kamu yararı ve/ veya ilgilinin rızası kıstasları ile birlikte değerlendirilerek çözüme kavuşturulması isabetli görülmektedir. Bu bakımdan, olası (müstakbel) yasal düzenlemelerde unutulma hakkının, *arşivlenebilmesi adına veri sahibinin rızası veya dijital hafızada saklanmasına ilişkin yasal düzenleme, kamu yararı yahut benzer herhangi bir gereksinim bulunmayan kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteyebilme hakkı* şeklinde düzenlenmesi, özel hayatın gizliliğinin korunması ve ifade / haberleşme özgürlüğü arasındaki adil dengenin sağlanması bakımından tutarlı olacaktır⁴⁴.

Unutulma hakkı ile çatışması mümkün olan diğer bir kişisel değer "**kitle iletişim özgürlüğü**"dür. Ancak kitle iletişimi ve basın kavramlarının birbirleriyle karıştırılmaması gerekir. Şöyle ki "**kitle iletişimi**", herhangi bir iletinin, yani haber, bilgi, kanaat, tavır ve davranışın birden çok tekil alıcıya veya topluluğa herhangi bir araç vasıtasıyla iletilmesi süreci olarak

özgürlüğü kapsamındaki bu tutumunu destekleyeceklerini belirtmişlerdir. Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Schwartz**, John (2009). Two German Killers Demanding Anonymity Sue Wikipedia's Parent, http://www.nytimes.com/2009/11/13/us/13wiki.html?_r=0, (ET. 04.02.2016). Ayrıca bkz., **Gülener**, s. 227 – 228; **Ambrose**, Meg Leta / **Ausloos**, Jef (2013). The Right to be Forgotten Across the Pond. Journal of Information Policy, Vol. 3, p. 6 vd.; **Ambrose**, p. 152 vd.; **McNealy**, Jasmine E. (2012). The Emerging Conflict Between Newsworthiness and the Right to be Forgotten. Northern Kentucky Law Review, 39 (2), p.122, 124 vd..

⁴² Bu iki eğilimin birbirleri (özellikle ABD.) üzerindeki etkileri hakkında bir inceleme için bkz., **Siry**, Lawrence / **Schmitz**, Sandra (2012). A Right to be Forgotten? – How Recent Developments in Germany May Effect the Internet Publishers in the US. European Journal of Law and Technology, 3 (1), p.1 vd..

⁴³ Tartışmalar hakkında ayrıca bkz., **Ambrose**, p. 129 vd..

⁴⁴ Diğer kişisel değerler ile unutulma hakkı arasında adil ve sağlıklı bir denge sağlanmasına ve bu yapılırken de iç hukuktaki genel normatif eğilimlere ve toplumdaki sosyo-ekonomik yapının göz önünde bulundurulmasına dikkat edilmesi gerektiği yönünde bkz., **Wright**, George R. (2015). The Right to be Forgotten: Issuing a Voluntary Recall. Drexel Law Review, Vol 7, p. 424 – 425; **Werro**, Franz (2009). The Right to Inform v. The Right to be Forgotten: A Transatlantic Clash. Georgetown University Center for Transnational Legal Studies Colloquium Research Paper No:2, p. 285 vd.; **Ausloos**, Jef (2012). The 'Right to be Forgotten' – Worth Remembering?. Computer Law & Security Review, Vol. 28, p. 147.

tanımlanmaktadır⁴⁵. Dijital ortamda gerçekleştirilen kitle iletişiminin günümüzdeki en yaygın vasıtası “sosyal medya” adıyla anılmakta olup, unutulma hakkını özellikle ilgilendiren husus, sosyal medyada (kişinin rızasıyla yahut rızası dışında) yer tutan kişisel verilerinin, geçmişine ait izlerinin, paylaşımlarının silinmesinin talep edilebilmesi noktasında kendisini göstermektedir. Zira sosyal medyada yer alan resim, isim, beyan, hesap gibi kişisel verilerin de (tutulmalarında kamu yararı bulunmadıkça) hak sahibinin talebi üzerine unutulma hakkı çerçevesinde silinmesi, daha fazla yayılmasının önlenmesi gerekir. Örneğin yaşam tarzına ve/veya sosyal, siyasi görüşüne taban tabana zıt bir şirkette iş başvurusunda bulunacak yahut evlenecek olan bir kişinin, geçmişte rızasıyla paylaşmış da olsa eski yaşantısına dair kimi içeriklerin dijital hafızadan silinmesini “unutulma hakkı” çerçevesinde isteyebilmesi doğaldır. Ancak bu noktada unutulmaması gereken husus, internete aktarılan bir verinin bütünüyle ortadan kaldırılmasının önündeki teknolojik zorluktur⁴⁶. Nitekim geçmişe ait bu tür kişisel bilgi ve verilerin silinmesi talebi her ne kadar sosyal medya sitesi tarafından ilgili kişinin şahsî hesabı kapatılarak yahut benzer suretle yerine getirilebilir görünse de anılan verilerin üçüncü kişilerin hesabında da paylaşılmış olması, içeriklerin reklam siteleri gibi diğer siteler tarafından çekilmiş olması gibi durumlarda internetten tümüyle kaldırılmaları teknik olarak mümkün görünmemektedir. Bu tür durumlarda yapılması gereken şey şartları dâhilinde kişilik hakkının korunmasına ilişkin genel hükümlere müracaat etmek olacaktır⁴⁷.

Bu noktada üzerinde durulması gereken asıl husus ise, şöhretli bir kişinin, bir siyasetçinin yahut açıklamaları kamuyu ilgilendirir düzeydeki diğer bir kişinin unutulma hakkı çerçevesinde geçmişe ait beyanlarının silinmesini istemesi faraziyesinde olduğu gibi unutulmayı istemenin, diğer kişilerin kitle iletişim özgürlüğünü ihlâl eder nitelikte bulunması durumunda hangi özgürlüğün tercih edilmesi gerektiği hususudur. Şüphesiz, “ifade özgürlüğü” bahsinde de değinildiği gibi “kitle iletişim özgürlüğü” ve “unutulma hakkı”nın

⁴⁵ Tanım ve kavram hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Gedik**, Ömer (2008). Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Türkiye’de Kitle İletişim Özgürlüğü, Bası 1, Ankara, s. 26.

⁴⁶ Bu yönde kimi teknik öneriler hakkında bkz., **Karaarslan**, Enis / **Eren**, Mehmet Beşir / **Koç**, Serhat (2014). Çevrimiçi Mahremiyet: Teknik ve Hukuksal Durum İncelemesi, <http://inet-tr.org.tr/inetconf19/bildiri/13.pdf>, (ET.08.02.2016); **Lee**, Jae Dong / **Sin**, Cheol Ho / **Park**, Jong Hyuk (2014). PPS – RTBF: Privacy Protection System for the Right to be Forgotten. *Journal of Convergence*, 5 (2), p. 37 vd..

⁴⁷ **Ahi**, s. 107.

çatıştığı bu gibi durumlarda da çatışan haklar arasında adil bir denge gözetilmesi gerekmektedir.

Unutulma hakkıyla çatışması mümkün olan bir diğer kişisel değer ise “*basın özgürlüğü*”dür⁴⁸. Basın kavramı, her ne kadar kitle iletişiminin kapsamında yer alsın da bundan farklı olarak, görsel – işitsel bütün kitle iletişim araçlarını kapsayan bir kavram olmaktan ziyade gazete, dergi, kitap gibi yalnızca yazılı ve basılı (matbu) eserlerden oluşan bir olgudur. Broşür ve ilanların da, özellikle siyasî görüşlerin açıklanmasında kullanılan birer vasıta olarak kullanılmaları karşısında basın kavramı içerisinde değerlendirildiği görülmekte⁴⁹, internetin ise, tartışmalı olmakla birlikte tıpkı sinema, radyo ve televizyon gibi bu kapsamda değerlendirilmemesi, nitekim ayrı bir hukukî rejime tabi olması gerektiği savunulmaktadır⁵⁰.

Hakların çatışması noktasında, dâvacının geçmişte maruz kaldığı cinsel taciz fiilinin, anılan kişinin ismi kodlanmaksızın bir kitapta yayınlanmış olması dolayısıyla görülen bir dâvada “unutulma hakkı” ile “basın özgürlüğü / bilim özgürlüğü” karşı karşıya gelmiş, karşı oy yazısında her ne kadar insan psikolojisini bozucu nitelikte ve unutulması gereken böyle bir olayın kişinin giz alanında kalması gerektiğinden ve ilerleyen insan hakları eğiliminde kişilerin arşiv silme talepleri ve unutulma hakkı gibi modern haklarla donatıldıklarından bahsedilse de Yargıtay tarafından, anılan yayının bilim ve dolaylı olarak da basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır⁵¹. Konuya ilişkin Hukuk Genel Kurulu kararında ise Yargıtay, böyle bir durumda unutulma hakkının sağlanması gerektiğine hükmederek, çatışan haklar dengesinde özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin ve haysiyetin korunması görüşüne ağırlık vermiştir⁵².

⁴⁸ Aynı yönde bkz., **Akgül**, (Kitap), s. 93; **Küzeci**, s. 86.

⁴⁹ Bu yönde ve konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Baykan**, Metin (2011). Basın Özgürlüğü. Ankara, s. 19 – 20.

⁵⁰ **Salihpaşaoğlu**, Yaşar (2007). Türkiye’de Basın Özgürlüğü. Ankara, s.24; **Baykan**, s. 20.

⁵¹ 4 HD. 03.07.2013, E. 2013/6256, K. 2013/1281, (Yargıtay UYAP Bilişim Sistemi).

⁵² YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, “...Unutulma hakkına gelince; unutulma hakkı ve bununla ilişkili olan gerektiği ölçüde ve en kısa süreliğine kişisel verilerin depolanması veya tutulması konuları, aslında kişisel verilerin korunması hakkının çatısını oluşturmaktadır. Her iki hakkın temelinde bireyin kişisel verileri üzerinde serbestçe tasarruf edebilmesini, geçmişin engeline takılmaksızın geleceğe yönelik plan yapabilmesini, kişisel verilerin kişi aleyhine kullanılmasının engellenmesini sağlamak yatmaktadır. Unutulma hakkı ile geçmişinde kendi iradesi ile veya üçüncü kişinin neden olduğu bir olay nedeni ile kişinin geleceğinin olumsuz bir şekilde etkilenmesinin engellenmesi sağlanmaktadır. Bireyin geçmişinde yaşadığı olumsuz etkilerden kurtularak geleceğini şekillendirebilmesi bireyin yararına olduğu gibi toplumun kalitesinin gelişmişlik seviyesinin yükselmesine

etkisi de tartışılmazdır. Unutulma hakkı; üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı olarak ifade edilebilir. Bu hak bir yandan kişiye “geçmişini kontrol etme”, “belirli hususların geçmişinden silinmesini ve hatırlanmamayı isteme hakkı” sağladığı gibi, diğer yandan muhataplarına kişi hakkındaki bir kısım bilgilerin üçüncü kişilerin kullanılmamasını veya üçüncü kişilerin hatırlanmamasına yönelik önlenmeleri alma yükümlülüğü yükler. Bu hakkın; bireylerin fotoğraf, internet günlüğü gibi kendileri hakkındaki içerikleri silmek için üçüncü şahısları zorlamayı içermesinin yanında geçmişteki cezalarına ilişkin bilgilerin veya haklarında olumsuz yorumlara neden olabilecek bilgi ve fotoğraflarının kaldırılmasını isteme hakkını tanıdığı kabul edilmektedir. Diğer taraftan bu hak, bireyin geçmişindeki belirli yönlerinin mümkün olmayacak biçimde hatırlanmaması için önlemler alınmasını gerektirmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 8. maddesinde yer alan özel yaşama saygı hakkı altında korunan “mahremiyet hakkı”nın, bireyin kendisi hakkındaki bilgileri kontrol edebilmesi şeklindeki hukuki çıkarlarını da içerdiği ifade edilmektedir. Zira bireyin kendisine ait herhangi bir bilginin, kendi rızası olmaksızın açıklanmaması, yayılmaması ve bu bilgilere başkalarının ulaşmaması kısıcası kişisel verilerinin mahrem kalması konusunda hukuki menfaati bulunmaktadır (Gülşay Arslan Öncü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması, Beta Yayınları, İstanbul 2011, s.182). Kişiye unutulma hakkının sağlanması ile birlikte özel hayatının gizliliği korunmuş olacaktır. Somut olaya bu kapsamda bakıldığında; davacı, kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanarak, müteselsilen cinsel saldırı suçunun mağdurudur. 2006 yılında gerçekleşen eylem tarihinde davacı bekâr olup maruz kaldığı eylem geleceği açısından etkilidir. Yapılan yargılama sonunda kamu görevlisi olan sanık ceza almıştır. Temyiz istemi üzerine yapılan inceleme sonunda ise hüküm 2009 yılında onanmıştır. Mağdur davacı gerek hazırlık gerekse de yargılama sırasında cinsel saldırının nasıl gerçekleştiğini açık bir şekilde anlatmış, bu anlatımlar doğal olarak karar metnine geçirilmiştir. Karar mağdur ve sanığın ismi rumuzlanmadan 2010 yılı nisan ayında yayınlanan kitapta yer almıştır. Hemen ifade edilmelidir ki; davacının rızası dışında bir kitapta geçen ismi kişisel veri niteliğindedir. Ayrıca şunun da ifade edilmesi gereklidir ki; unutulma hakkı tanımlarına bakıldığında her ne kadar dijital veriler için düzenlenmiş ise de, bu hakkın özellikleri ve bu hakkın insan haklarıyla arasındaki ilişkisi dikkate alındığında; yalnızca dijital ortamdaki kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiği açıktır. Davacı, geçmişte yaşadığı kötü bir olayın toplum hafızasından silinmesini istemektedir. Unutulma hakkı ile geçmişindeki yaşanan talihsiz bir olayın unutulması serbestçe şekillendirmek, diğer bir deyişle hayatında, yeni bir sayfa açma olanağı istemektedir. Kaldı ki, davacı da yargılama sırasında verdiği dilekçelerinde bu istem üzerinde ısrarla durmuştur. Davacı unutulma hakkı ile özel hayatına ilişkin kişisel verilerinin üçüncü kişiler tarafından bilinmemesini, aradan geçen süre nedeniyle toplum hafızasından silinmesini istemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde; 4 yıl önce gerçekleşen bir olayın mağduru olan kişinin adının açık bir şekilde yazılarak kitapta yer alması halinde unutulma hakkının bunun sonucunda da davacının özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiği kabul edilmelidir... Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın “G...le Kararı”nda açıkladığı gibi ilgili verinin kamu hayatında oynadığı önemli rol ve halkın ilgili veriye yönelik yoğun ilgisi şeklinde, üstün bir kamu yararını ortaya koyan özel sebepler bulunmadığına göre bilimsel esere alınan kararda kişisel veriler açık bir şekilde yer almamalıdır.” (Kazancı Bilişim İçtihat Bankası).

VI- UNUTULMA HAKKININ KAPSAMI

Unutulma hakkının, kişilerin fotoğraf, internet günlüğü gibi kendileri hakkındaki içerikleri silmek için üçüncü şahısları zorlamayı içermesinin yanında, geçmişteki cezalarına yahut tıbbî kayıtlarına ilişkin verilerin veya haklarında olumsuz yorumlara neden olabilecek bilgi ve fotoğraflarının kaldırılmasını isteme yetkisi tanıdığı kabul edilmektedir⁵³. Diğer taraftan bu hak, bireyin geçmişine ilişkin bu tür kimi verilerin, aksi mümkün olmayacak biçimde hatırlanmaması (unutulması) için önlemler alınmasını gerektirmektedir⁵⁴.

Görüldüğü üzere, unutulma hakkının kapsamına arşivlenmiş (özellikle geçmişe ilişkin ve üçüncü kişilerin hâkimiyetinde bulunan) kişisel veriler girmektedir. Bu anlamda kişisel veri, önceden de ifade edildiği gibi, belirli yahut belirlenebilir bir kişiye ait her türlü bilgidir⁵⁵. Anılan bilgiler, belirli bir kişinin kimliğini ortaya çıkartan ve uyruğuna, etnik kökenine, dini/ felsefî inançlarına, sosyal/ siyasî kanaatlerine, fotoğrafına, sesine, emniyet amacıyla alınan parmak izi, retina haritası, koku tanınması gibi biyometrik kayıtlarına, fiziksel özelliklerine, görüntüsüne, cinsel eğilimlerine, kan grubuna, tıbbî tahlil değerlerine, sağlığına, tıbbî ve adlî geçmişine, yerleşim yerine, banka hesap ve kredi kartı bilgilerine, elektronik şifrelerine, imzasına, alışveriş alışkanlıklarına, öğrenim ve çalışma durumuna, meslek sırlarına, emeklilik, kurum sicil yahut vergi numarasına, sosyal sigorta kayıtlarına, bireysel ve/ veya ailevî ilişkilerine⁵⁶, telefon mesajları, telefon defteri, telefon numarası, elektronik posta veya sosyal medya hesabı ve bunların içerikleri gibi haberleşme verilerine, kişisel bilgisayarının IP. adresine vs. ilişkin her türlü bilgiden ibaret olabilirler⁵⁷.

⁵³ Bkz., YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, (Kazancı Bilişim İctihat Bankası).

⁵⁴ Bkz., Nys, p. 471.

⁵⁵ Geride bkz., dn. 19.

⁵⁶ Bireyin aile üyelerinin psikolojik sorunlarına veya suç işleyip işlemediklerine ilişkin adli kayıtlarına ilişkin verilerin de kişisel veri kapsamında oldukları yönünde bkz., İDDK. 13.02.2013, E. 2012/617, (Akgül, Kitap, s. 8, dn. 7).

⁵⁷ Akgül, (Kitap), s. 8 – 10; Farina, R. Cynthia / Shapiro, Sidney A. / Susman, Thomas (2008). Administrative Law of the European Union: Transparency and DATA Protection. 1st Edition, Chicago, p. 139; Er, Cüneyd (2007). Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı: Parmak İzi, Göz ve DNA Tarama Gibi Teknolojik Kimlik Denetleme Usullerinin Hukuki Statüsü. Bası 1, Ankara, s. 21 – 24; Şen, Ersan (2009). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı'nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. İstanbul Barosu Dergisi, 83 (3), s. 1197 vd.; Özdemir, Hayrunnisa (2009). Elektronik Haberleşme Alanındaki Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması. Bası 1, Ankara, s. 124; Aksoy, s. 1 vd.; Şimşek, s. 121.

Bu bağlamda, üçüncü kişilerin elinde (hâkimiyetinde) bulunan ve belirli bir kişi hakkında, arama motoru, sosyal medya, elektronik posta, cep telefonu, elektronik alışveriş sitesi, banka, sağlık kuruluşu veri tabanları gibi dijital arşivler başta olmak üzere, özellikle toplumun genelinin kolayca erişebileceği sair vasıtalarla sunulan, sunulabilme riski bulunan ya da diğer kişilerce re'sen öğrenilebilmesi mümkün olan rahatsız edici, onur kırıcı, öğrenilmesi, bilinmesi, yayılması yahut hatırlanması istenilmeyen tüm içeriklerin (sırların), sınırları dâhilinde unutulma hakkının kapsamı dâhilinde değerlendirilmesi amaca uygun olur⁵⁸. Zira, tıpkı kişilik hakkını oluşturan kişisel değerler gibi, unutulma hakkı kapsamında şartları dâhilinde silinmeleri talep edilebilecek içerikler de tahdidî olarak sayılmamaktadır⁵⁹.

VII- UNUTULMA HAKKININ SINIRLARI

Unutulma hakkı sahibinin bu hakkını (sınırsızca veya aşırı) kullanması, üçüncü kişilerin kişisel değerlerinin ve temel hürriyetlerinin ihlâlüne yol açabilir. Nitekim unutulma hakkı da, her kişisel değerde olduğu gibi, doğası gereği diğer kişilerin temel özgürlükleri ile çatışmaya müsaittir. Dolayısıyla, hem kötüye kullanılmasının önlenmesi hem de başkalarının kişisel değerleri ile çatışması hâlinde çatışan değerler arasında adil bir denge kurulabilmesi adına, unutulma hakkının sınırlarının doğru tespit edilmesi gerekir.

Bu minvalde, unutulma hakkının genel olarak sınırını, AİHS.'nin “*özel ve aile hayatına saygı*” başlıklı 8.maddesinin 2.fıkrası çizmektedir. Buna göre, bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin *yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması* durumunda söz konusu olabilir. AY.'nın genel olarak 13, 15 ve özel hayat bağlamında 20inci

⁵⁸ Aynı yönde bkz., **Akgül**, (Makale), s. 16 – 17.

⁵⁹ YHGK. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679, “...AİHS'de kişisel verilerle ilgili bir hüküm yoktur. Ancak mahkeme konuyla ilgili kararlarında kişisel veri içeriğini doldurmuştur. Hemen ifade edilmesi gerekir ki kişisel verinin sayısal olarak sınırlandırılması mümkün değildir. Ancak içtihatlar ve akademik yayınlar dikkate alındığında bireyin kimliğini ortaya çıkartan, bir kişiyi belirli kılan ve karakterize eden kişinin kimlik, ekonomik ve dijital bilgileri, tabiiyeti, kanaatleri, ırk, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep veya diğer inançları, dernek, vakıf ve sendika üyeliği, sağlık bilgileri, fotoğrafları, parmak izi, sağlık verileri, telefon mesajları, telefon rehberi, sosyal paylaşım sitelerinde yazdığı veya paylaştığı yazı, fotoğraf, ses veya görüntü kayıtları kişisel verileri olarak kabul edilebilir.” (Kazancı Bilişim İçtihat Bankası).

maddeleriyle çizilen sınırlar da aynı eksendedir. Danıştay, unutulma hakkının temelini oluşturan “özel hayatın gizliliği” ile “kişisel verilerin korunması” haklarına, millî güvenlik, kamu güvenliği gibi zorunluluk arz eden durumlara özgü ve ancak yasayla müdahale edilebileceğini belirtmektedir⁶⁰. Böylelikle denilebilir ki, bir kişinin, unutulma hakkı kapsamında (dijital hafızada olsun ya da olmasın) geçmişine ait ve hatırlanmasını istemediği kişisel verilerinin silinmesi talebi, arşivlemenin, kural olarak öncelikle yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması hâlinde reddedilebilir, aksi takdirde bu talebi yerine getirilmelidir. Bu bakımdan, her ne kadar kişilerin, üçüncü kişilerin elinde (hâkimiyetinde) bulunan fotoğrafı, sesi, emniyet amacıyla alınan parmak izi, retina haritası, koku tanınması gibi biyometrik kayıtları, tıbbî tahlil değerleri, tıbbî ve adli geçmişi, yerleşim yeri, banka hesap ve kredi kartı bilgileri, öğrenim ve çalışma durumu, sosyal sigorta kayıtları, telefon defteri, telefon numarası gibi haberleşme verileri unutulma hakkı kapsamı dâhilinde ise de bunların, yasal zorunluluğa istinaden **millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması** amacıyla arşivlenmiş olmaları durumunda silinme talebinin reddedilmesi mümkün olabilir.

Aynı şekilde unutulma hakkı, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz (AY.m.14/ f.1). Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya

⁶⁰ İDDK. 13.02.2013, E. 2012/617, “Gerek Anayasamızda gerekse de ülkemizin tarafı olduğu ve yine Anayasamızın 90.maddesi uyarınca kanun hükmünde olan uluslararası sözleşmelerde kişilerin özel hayatı ile aile hayatının ve kişisel verilerinin gizliliğine saygı gösterilmesi gerektiği ve bu gizliliğe müdahale edilemeyeceği açıkça hüküm altına alınmış olup bu gizliliğe müdahalenin milli güvenlik, emniyeti gibi zorunluluk arz eden durumlara münhasır olarak ve yasayla öngörülmek şartıyla mümkün olduğu anlaşılmaktadır.”, (Akgül, (Kitap), dn. 543). Bu kararda yer alan “...*gibi zorunluluk arz eden durumlara...*” ifadesinin, temel hak ve özgürlüklere yapılacak müdahale sebeplerinin, Anayasanın ilgili maddelerinde sayma yoluyla (tahdidî olarak) belirtilmiş olduğu ve bu sebeplerin kıyas yoluyla genişletilemeyeceği; bu sebeplerin ise AY.m.20/f.2 uyarınca sadece “**millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması**”ndan ibaret olduğu gerekçesiyle yerinde bulunmadığı yönünde ayrıca bkz., a.g.e, s. 106.

Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz (AY.m.14/ f.2; AİHS.m.17).

Özetle denilebilir ki, unutulma hakkının yasal tanımı yapılırken ve bu doğrultudaki sınırları tespit edilirken, hangi nitelikteki içerikleri kapsayacağını, hangi içeriklerin ise kapsam dışında bırakılacağını (yani bu hak kullanılarak silinmelerinin mümkün olmayacağını), anılan ölçütler çerçevesinde açıkça gösterilmesi uygun olur. Nitekim bu hakkın sınırsızca kullanılması, kamu yararı, diğer kişilerin ifade özgürlüğü, eleştiri özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü, basın özgürlüğü gibi kişisel değerlerin ihlâli niteliği taşıyabileceği ve böylelikle bir sansür aracı olarak kullanılabilmesi gibi, hakkın kullanılmasının gerektiğinden fazla sınırlandırılması ise özel hayatın ve aile hayatının gizliliği, kişisel verilerin korunması, şeref ve haysiyet, iktisadî varlık ve hürriyet, maddî ve manevî varlığın korunması ve geliştirilmesi gibi pek çok kişisel değeri de zedeleyici nitelikte olabilir. Dolayısıyla, unutulma hakkının, hakkın temelinde yer alan kişisel değerler ve onunla çatışması mümkün olan kişisel değerler arasında adil bir denge tesis edecek şekilde yasal düzenlemeye kavuşturulması isabetli görülmektedir⁶¹.

SONUÇ

İlk olarak 2012 yılının başlarında Avrupa Komisyonunun adalet ve vatandaşlıktan sorumlu üyesi *Viviane Reding*'in açıklamalarıyla gündeme gelen unutulma hakkı, 2014 yılında Avrupa Birliği Adalet Divanı tarafından verilen bir karar ile tekrar gündemdeki yerini almıştır. Buna göre unutulma hakkı, genel olarak, kişinin, geçmişte yaşadığı ve özellikle dijital hafızada yer tutan (olumsuz) kimi olayların, bunların arşivlenmesinde üstün bir kamu yararı olmadığı müddetçe zaman içerisinde unutulmasını, toplum tarafından öğrenilmesini/ hatırlanmasını istemediği bu tür kişisel verilerinin silinmesini ve yayılmalarının önlenmesini isteme yönündeki hakkı olarak ifade edilebilir.

Unutulma hakkı, kişilerin, özellikle internet (dijital) geçmişlerinde yer alan kendileri hakkındaki rahatsız edici içeriklerin ve üzerinde hak sahibi oldukları kişisel verilerin silinmesi ve/veya daha fazla yayılmalarının önlenmesi amacıyla hizmet etmektedir. Dolayısıyla anılan kavramın birincil fonksiyonu, kişiye, tıpkı kendi elinde bulunan kişisel verilerinde olduğu gibi,

⁶¹ Aynı yönde bkz., **Hoven**, Michael (2012). Balancing Privacy and Speech in the Right to be Forgotten. <http://jolt.law.harvard.edu/digest/privacy/balancing-privacy-and-speech-in-the-right-to-be-forgotten>, (ET. 07.02.2016); **Ahi**, (Röportaj), s. 108 vd..

sır olsun yahut olmasın üçüncü kişilerin elinde bulunan kişisel verileri üzerinde de şartları dâhilinde kontrol, denetim ve tasarruf imkânı sağlamasıdır.

Unutulma hakkının, genel olarak, AY.m.12 vd. hükümleri anlamında “temel hak ve hürriyetler”le; MK.m.23 vd. ile BK.m.58 hükümleri anlamında ise “kişisel değerler”le yakın ilişkisi, hatta onlardan biri olarak kabul edilebilmesi dolayısıyla “kişilik hakkı” kapsamında değerlendirilmesi isabetli görülmektedir. Bu yönüyle unutulma hakkı, “kişisel verilerin korunması” ve AY.’nın 20.maddesi anlamında “özel hayatın gizliliği” kavramları ile yakından ilişkili olup, aslî fonksiyonunun, özel hayatın gizliliğinin ve kişisel verilerin korunmasının sağlanması olduğu görülmektedir. Unutulma hakkının diğer bir fonksiyonu, “şahsî geçmişi kontrol edebilme”, “hayata yeni (temiz) bir sayfa açma”, “öz itibar yönetimi” gibi amaçları dolayısıyla Anayasa’nın 15.maddesi anlamında “kişinin maddî ve manevî varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı”nın yerine getirilmesidir. Bu fonksiyon aynı zamanda, unutulma hakkının “iktisadî hürriyet ve varlık” ile ilişkisini de ortaya koymaktadır. Nihayet, unutulma hakkı ile korunmak istenen tüm bu kişisel değerlerin, özde “şeref ve haysiyet” ile ilişkisi olduğu ortadadır.

Unutulma hakkı, kişiye, özellikle dijital hafızadan silinmeyi isteme yetkisi vermesi dolayısıyla, diğer kişilerin “haberleşme/ bilgi edinme ve ifade özgürlüğü” ile çatışmaya müsait bir kişisel değerdir. Unutulma hakkı ile çatışması mümkün olan diğer bir kişisel değer ise “kitle iletişim özgürlüğü”dür. “Basın özgürlüğü”de bu anlamda unutulma hakkıyla çatışması mümkün olan kişisel değerler arasında yer almaktadır. Bu bakımdan, Kıta Avrupası (Common Law) ekolündeki özel hayatın gizliliğinin korunmasını öne çıkartan (ve dolayısıyla unutulma hakkını savunan) eğilimin aksine, anılan kişisel değerlerin çatışması durumunda özel hayatın gizliliğinin korunmasına nazaran (kitlesele) ifade ve basın özgürlüğüne ağırlık verme eğilimindeki Anglo-Amerikan Ekolünün, bu hakka mesafeli yaklaştığı görülmektedir.

Unutulma hakkının, kişilerin fotoğraf, internet günlüğü gibi kendileri hakkındaki içerikleri silmek için üçüncü şahısları zorlamayı içermesinin yanında, geçmişteki cezalarına yahut tıbbî kayıtlarına ilişkin verilerin veya haklarında olumsuz yorumlara neden olabilecek bilgi ve fotoğraflarının kaldırılmasını isteme yetkisi tanıdığı kabul edilmektedir. Diğer taraftan bu hak, bireyin geçmişine ilişkin bu tür kimi verilerin, aksi mümkün olmayacak biçimde hatırlanmaması (unutulması) için önlemler alınmasını da gerektirmektedir.

Görüldüğü üzere, unutulma hakkının kapsamına arşivlenmiş (özellikle geçmişe ilişkin ve üçüncü kişilerin hâkimiyetinde bulunan) kişisel veriler girmektedir. Bu bağlamda, üçüncü kişilerin elinde (hâkimiyetinde) bulunan ve belirli bir kişi hakkında, arama motoru, sosyal medya, elektronik posta, cep telefonu, elektronik alışveriş sitesi, banka, sağlık kuruluşu veri tabanları gibi dijital arşivler başta olmak üzere, özellikle toplumun genelinin kolayca erişebileceği sair vasıtalarla sunulan, sunulabilme riski bulunan ya da diğer kişilerce re'sen öğrenilebilmesi mümkün olan rahatsız edici, onur kırıcı, öğrenilmesi, bilinmesi, yayılması yahut hatırlanması istenilmeyen tüm içeriklerin (sırların), sınırları dâhilinde unutulma hakkının kapsamı dâhilinde değerlendirilmesi amaca uygun olur.

Unutulma hakkı sahibinin bu hakkını (sınırsızca veya aşırı) kullanması, üçüncü kişilerin kişisel değerlerinin ve temel hürriyetlerinin ihlâlüne yol açabilir. Nitekim unutulma hakkı da, her kişisel değerde olduğu gibi, doğası gereği diğer kişilerin temel özgürlükleri ile çatışmaya müsaittir. Dolayısıyla, hem kötüye kullanılmasının önlenmesi hem de başkalarının kişisel değerleri ile çatışması hâlinde çatışan değerler arasında adil bir denge kurulabilmesi adına, unutulma hakkının sınırlarının doğru tespit edilmesi gerekir. Bu minvalde, unutulma hakkının genel olarak sınırını, AİHS.'nin "özel ve aile hayatına saygı" başlıklı 8.maddesinin 2.fıkrası çizmektedir. Buna göre, bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir. AY.'nın genel olarak 13, 15 ve özel hayat bağlamında 20inci maddeleriyle çizilen sınırlar da aynı eksendedir.

Aynı şekilde unutulma hakkı, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz (AY.m.14/ f.1). Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz (AY.m.14/ f.2; AİHS.m.17).

Unutulma hakkının bir temel hak (yasal bir kişisel değer) olarak kişilere yasal düzlemde tanınması yönünde özellikle Kıta Avrupası'nda önemli

adımlar atıldığı fakat ABD.'nde, anılan hakka daha mesafeli yaklaşıldığı görülmektedir. Türkiye'de de unutulma hakkı henüz özel olarak yasalaşmış değildir. Hatta anılan kavrama "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı"nda da yer verilmediği görülmektedir. Fakat Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 sayılı kararı, gerek kişilere bu kapsamda bir hakkın tanınması yönündeki eğilimi gerekse uygulamadaki yasal ihtiyacı gözler önüne sermektedir. Bu bakımdan, anılan hakkın bir an önce yasal düzenlemeye kavuşturulması, konu hakkındaki soruların ve sorunların çözümsüz bırakılmaması yönünde isabetli bir adım olur. Fakat unutulma hakkının Türk Hukuku bakımından tanımı yapılırken ve sınırları tespit edilirken, diğer kişisel değerler (temel hak ve hürriyetler) ile arasında adil bir dengenin oluşturulması ve bunun açıkça gösterilmesi, konu hakkında yaşanacak olası tartışmaları en alt seviyeye indirecektir.

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
ABAD.	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
AİHM.	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS.	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AY.	: 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
BK.	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DD.	: Danıştay Dairesi
dn.	: dipnot
E.	: Esas
ET.	: Erişim Tarihi
HD.	: Yargıtay Hukuk Dairesi
IP.	: Internet Protocol
İDDK.	: Danıştay İdarî Dâva Daireleri Kurulu
K.	: Karar
Karş.	: Karşı görüş
m.	: madde
MK.	: 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu
NO.	: Number
OECD.	: Organisation for Economic Co-operation and Development
ör.	: Örneğin
p.	: Page
RG.	: Resmî Gazete

s.	: Sayfa
S.	: Sayı
se.	: Seite
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TBMM.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
US.	: United States
USA.	: United States of America
UYAP.	: Ulusal Yargı Ağı Projesi
v.	: versus
vd.	: ve devamı
Vol.	: Volume
vs.	: vesaire
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

KAYNAKLAR

- Ahi**, Şebnem (2014). Kişilere Kişisel Verileri Üzerinde Kontrol Yetkisi Veren Hak. Bilişim Dergisi, S. 161 (Röportaj), s. 99 vd..
- Akgül**, Aydın (2014). Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması – Personel Data Protection, Bası 1, İstanbul (Kitap).
- Akgül**, Aydın (2016). Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: “Unutulma Hakkı” ve AB Adalet Divanı’nın “Google Kararı” (Makale). Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (116), s. 11 vd..
- Aksoy**, Hüseyin Can (2010). Kişisel Verilerin Korunması. Bası 1, Ankara.
- Ambrose**, Meg Leta (2013). It’s About Time: Privacy, Information, Life Cycles, and The Right to be Forgotten. Stanford Technology Law Review, Vol. 16, p. 101 vd..
- Ambrose**, Meg Leta / **Ausloos**, Jef (2013). The Right to be Forgotten Across the Pond. Journal of Information Policy, Vol. 3, p. 1 vd..
- Andrade**, Norberto N. (2012). Oblivion: The Right to be Different... from Oneself Reproposing the Right to be Forgotten. VII International Conference on Internet, Law & Politics (IDP), p. 122 vd..
- Ausloos**, Jef (2012). The ‘Right to be Forgotten’ – Worth Remembering?. Computer Law & Security Review, Vol. 28, p. 143 vd..
- Avcı**, Artun (2013). Türkiye’de İnternet ve İfade Özgürlüğü. Bası 1, İstanbul.

- Ayan, Mehmet / Ayan, Nurşen** (2014). *Kişiler Hukuku*. Bası 6, Konya.
- Başalp, Nilgün** (2004). *Kişisel Verilerin Saklanması ve Korunması*. Bası 1, Ankara.
- Baykan, Metin** (2011). *Basın Özgürlüğü*. Ankara.
- Carter, Edward L.** (2013). *Argentina's Right to be Forgotten*. *Emory International Law Review*, Vol. 27, 2013, p. 23 vd..
- Castellano, Pere S.** (2012). *The Right to be Forgotten under European Law: A Constitutional Debate*. *Lez Electronica*, 16 (1), p. 1 vd..
- Chelaru, Eugen / Chelaru, Marius** (2013). *The Right to be Forgotten*. *Annales Universitatis Apulensis – Series Jurisprudencia*, Vol. 16, p. 1 vd..
- Colnago, Cláudio** (2014). *The Right to be Forgotten and the Duty to Implement Oblivion: A Challenge to Both “Old” and “New” Media*. *New Challenges to the Freedom of the Media of the World Congress of Constitutional Law 2014, Oslo - Norway 2014*.
- Dural, Mustafa / Öğüz, Tufan** (2006). *Türk Özel Hukuku – Kişiler Hukuku*. C.2, İstanbul.
- Eltis, Karen** (2011). *Breaking Through the “Tower of Babel”: A “Right to be Forgotten” and How Trans-Systematic Thinking Can Help Re-Conceptualize Privacy Harm in the Age of Analytics*. *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. Law Journal*, Vol. 22, p. 69 vd..
- Er, Cüneyd** (2007). *Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı: Parmak İzi, Göz ve DNA Tarama Gibi Teknolojik Kimlik Denetleme Usullerinin Hukuki Statüsü*. Bası 1, Ankara.
- Farina, R. Cynthia / Shapiro, Sidney A. / Susman, Thomas** (2008). *Administrative Law of the European Union: Transparency and DATA Protection*. 1st Edition, Chicago.
- Gedik, Ömer** (2008). *Türk Yargı Kararları Çerçevesinde Türkiye’de Kitle İletişim Özgürlüğü*, Bası 1, Ankara.
- Graux, Hans / Ausloos, Jef / Valcke, Peggy** (2012). *The Right to be Forgotten in the Internet Era*. *Ku Leuven ICRI Working Paper Series*, Vol. 11, p. 5 vd..
- Gülener, Serdar** (2012). *Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak “Unutulma Hakkı”*. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 102, s. 219 vd..

- Gümüş**, Ali Tarık (2010). Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı. Bası 1, Konya.
- Gür**, İkbâl (2010). Kişisel Verilerin Korunması Hususunda AB ile ABD arasında Yaşanan Uyuşmazlıklar ve Çözüm Yolları. Bası 1, Ankara.
- İmre**, Zahit (1980). Medenî Hukuka Giriş. Bası 3, İstanbul, s. 445; **Akipek**, Jale G. (1961). Terk Medenî Hukuku – Başlangıç Hükümleri – Şahsın Hukuku. C.1, Ankara.
- Kaya**, Mehmet Bedii (2015). Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın 13 Mayıs 2014 tarihli Google Unutulma Hakkı Kararı. Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, 5 (17), s. 23 vd..
- Koops**, Bert – Jaap (2011). Forgetting Footprints, Shunning Shadows. A Critical Analysys of the Rihgt to be Forgotten in Big Data Practice. Tilburg Law School Legal Studies Research Paper Series (SCRIPTed), 8 (3), p. 1 vd..
- Köprülü**, Bülent (1984). Medenî Hukuk. Bası 2, İstanbul.
- Kranenborg**, Herke (2015). Google and the Right to be Forgotten, EDPL, Vol 1, 2015, p. 70 vd..
- Küzeci**, Elif (2010). Kişisel Verilerin Korunması. Bası 1, Ankara.
- Lee**, Jae Dong / **Sin**, Cheol Ho / **Park**, Jong Hyuk (2014). PPS – RTBF: Privacy Prtection System for the Right to be Forgotten. Journal of Convergence, 5 (2), p. 37 vd..
- Mayer-Schonberger**, Viktor (2009). Delete: The Virtue of the Forgetting in the Digital Age. Princeton&Oxford – USA.
- McNealy**, Jasmine E. (2012). The Emerging Conflict Between Newsworthiness and the Right to be Forgotten. Northern Kentucky Law Review, 39 (2), p.122, 124 vd..
- Mitchell – Rekrut**, Cooper (2014). Search Engine Liability under the Libe Data Regulation Proposal: Interpreting Third Party Responsibilities as Informed by Google Spain. Georgetown Journal of International Law, Vol. 45, p. 861 vd..
- Nys**, Herman (2011). Towards a Human Right “to be Forgotten Online”?. European Journal of Health Law, Vol. 18, p. 469 vd..

- Owings**, Lisa (2015). The Right to be Forgotten. Akron Intellectual Property Journal, Vol. 9, p. 45 vd..
- Özdemir**, Hayrunnisa (2009). Elektronik Haberleşme Alanındaki Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması. Bası 1, Ankara.
- Özsunay**, Ergun (1982). Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu. Bası 5, İstanbul.
- Peschke**, Lutz (2015). “The Web Never Forgets!”: Aspects of the Right to be Forgotten. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19 (1), s. 151 vd..
- Rosen**, Jeffrey (2012). The Right to be Forgotten. Stanford Law Review, Vol. 64, p. 88 vd..
- Rotenberg**, Marc / **Jacobs**, David (2013). Updating the Law of Information Privacy: The New Framework of the European Union. Harvard Journal of Law & Public Policy, 36 (2), p.605 vd..
- Salihpaşaoğlu**, Yaşar (2007). Türkiye’de Basın Özgürlüğü. Ankara.
- Seucan**, Andrea (2014). The EU “Right to be Forgotten”. Perspectives of Business Law Journal, 3 (1), p. 336 vd..
- Siry**, Lawrence / **Schmitz**, Sandra (2012). A Right to be Forgotten? – How Recent Developments in Germany May Effect the Internet Publishers in the US. European Journal of Law and Technology, 3 (1), p.1 vd..
- Stuart**, Allyson Haynes (2014). Google Search Results: Buried If Not Forgotten. North Carolina Journal Of Law & Technology, 15 (3) 2014, p. 463 vd.
- Şen**, Ersan (2009). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı’nın Anayasa ve Türk Ceza Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. İstanbul Barosu Dergisi, 83 (3), s. 1197 vd..
- Şimşek**, Oğuz (2008). Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması. Bası 1, İstanbul.
- Tekinay**, Selâhattin S. (1987). Medenî Hukuka Giriş Dersleri. Bası 5, İstanbul.
- Velidedeoğlu**, Hıfzı Veldet (1956). Türk Medenî Hukuku – Şahsın Hukuku. C.1, Bası 55, İstanbul.
- Wagner**, Mike/ **Li-Reilly**, Yun (2014). The Right to be Forgotten. The Advocate, 72 (1) 2014, p. 823 vd..

Walker, Robert Kirk (2012). The Right to be Forgotten. Hastings Law Journal, Vol.64, 2012, pp.257.

Warner, Jeremy (2005). The Right to Oblivion: Data Retention from Canada to Europe in Three Backward Steps. University of Ottawa Law & Technology Journal, Vol. 2, 2005, p. 75 vd.

Weber, Rolf H., (2011). The Right to be Forgotten – More Than a Pandora’s Box?. Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law, 2 (2), p. 120 vd..

Werro, Franz (2009). The Right to Inform v. The Right to be Forgotten: A Transatlantic Clash. Georgetown University Center for Transnational Legal Studies Colloquium Research Paper No:2, p. 285 vd..

Wright, George R. (2015). The Right to be Forgotten: Issuing a Voluntary Recall. Drexel Law Review, Vol 7, p. 401 vd..

Xanthoulis, Napoleon (2013). The Right to Oblivion in the Information Age: A Human-Rights Based Approach. US-China Law Review, Vol. 10, 2013, p. 84 vd.

İNTERNET KAYNAKLARI

Ahi, Şebnem, Unutulma Hakkı (The Right to be Forgotten), <http://www.bilisimhukuk.com/2014/02/unutulma-hakki-the-right-to-be-forgotten>, (ET. 17.01.2016).

Hoven, Michael (2012). Balancing Privacy and Speech in the Right to be Forgotten. <http://jolt.law.harvard.edu/digest/privacy/balancing-privacy-and-speech-in-the-right-to-be-forgotten>, (ET. 07.02.2016).

Karaarslan, Enis / **Eren**, Mehmet Beşir / **Koç**, Serhat (2014). Çevrimiçi Mahremiyet: Teknik ve Hukuksal Durum İncelemesi, <http://inet-tr.org.tr/inetconf19/bildiri/13.pdf>, (ET.08.02.2016)

Kulevska, Sanna (2013). The Future of Your Past: A Right to be Forgotten Online?, http://tagteam.harvard.edu/hub_feeds/9/feed_items/210349, (ET. 03.02.2016).

Pluta, Werner (2013). Interview: „Daten brauchen ein Verfallsdatum“. In: Golem.de. 2. April 2008, abgerufen am 25. se. 1 vd., <https://ffduseh.wordpress.com/2015/05/31/recht-auf-vergessenwerden-right-to-be-forgotten/>, (02.02.2016).

Rienäcker, Cai (2013). Mehr Datenschutz im Internet: EU fordert „Recht auf Vergessen“ im Netz. se.1 vd., http://www.linkfang.de/wiki/Recht_auf_Vergessenwerden, (ET. 02.02.2016).

Schwartz, John (2009). Two German Killers Demanding Anonymity Sue Wikipedia's Parent, http://www.nytimes.com/2009/11/13/us/13wiki.html?_r=0, (ET. 04.02.2016).

DİĞER KAYNAKLAR

- * Heinonline Academic Data Base
- * HUDOC - European Court of Human Rights - Data Base
- * JStor Academic Data Base
- * Kazancı Bilişim İctihat Bankası
- * Yargıtay UYAP Bilişim Sistemi